

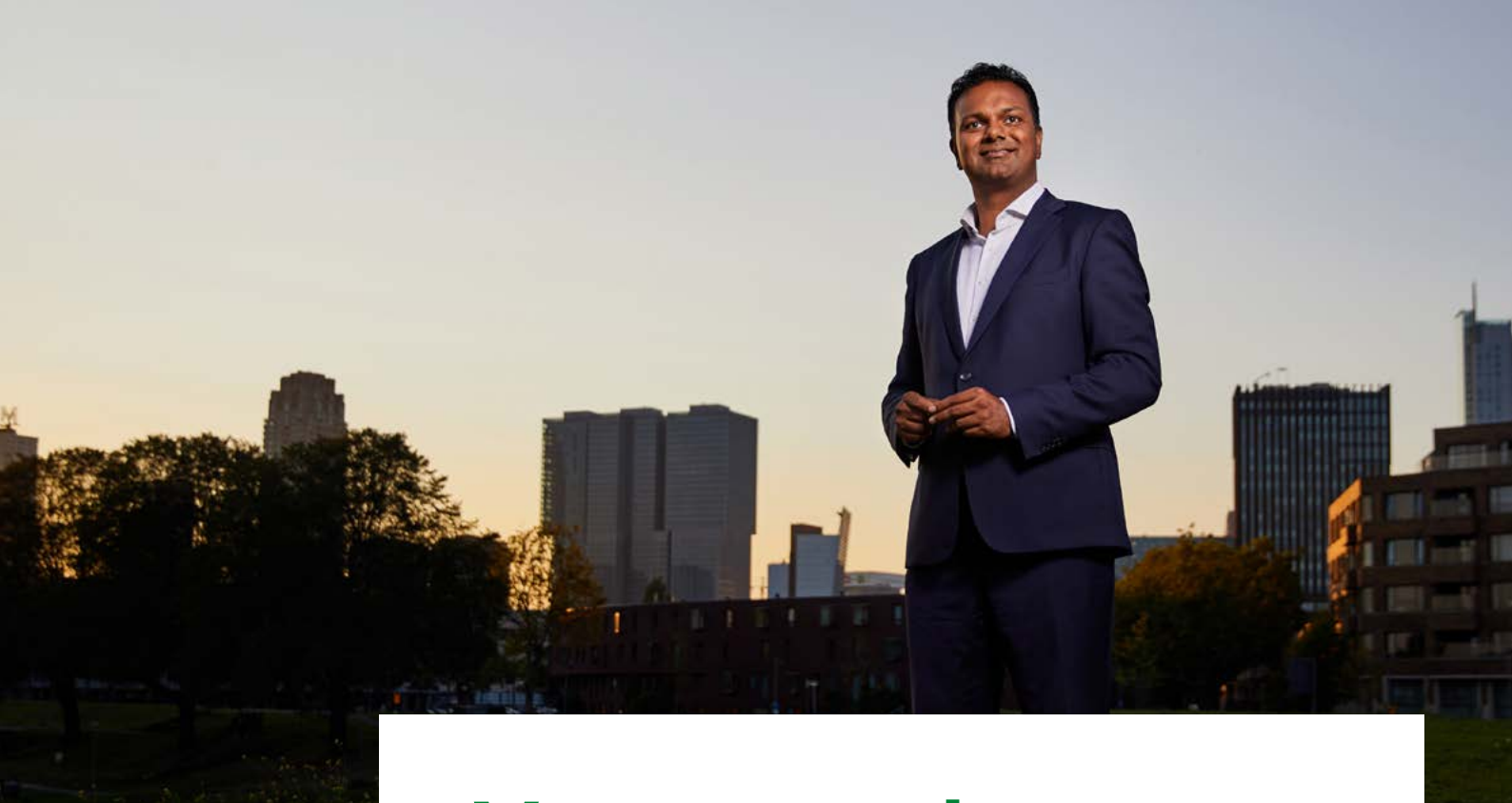
Werken aan een menswaardig bestaan.

Actieprogramma EU-arbeidsmigranten 2021-2025

**Gemeente
Rotterdam**

Voorwoord.

EU-arbeidsmigranten werken al sinds jaar en dag in Nederland. Uitzendbureaus halen ze op grote schaal hier naartoe om aan de slag te gaan in sectoren waarvoor weinig of geen Nederlandse arbeidskrachten te vinden zijn. In Europa kennen we vrij verkeer van personen en goederen en in Nederland hebben we onder andere de Wet Minimum Loon. Zolang arbeidsmigranten binnen deze voorwaarden aan het werk gaan, is er niets aan de hand. Sterker nog: de economie vaart er wel bij. Maar de vrijheid van verkeer van personen en goederen, mag nooit ten koste gaan van de vrijheid van mensen! En helaas is dat wel steeds vaker het geval.

In Rotterdam zien we steeds meer Oost-Europeanen zonder werk bivakkeren in tentjes tussen de bosjes van het Zuiderpark en slapen in kelderboxen van portiekwoningen. Dat zien we vooral in wijken die toch al kampen met grote werkloosheid, armoede en andere sociale problemen. Dit soort schrijnende en mensonterende situaties kunnen ontstaan doordat Nederland geen goede wet- en regelgeving heeft die EU-arbeidsmigranten beschermt. Niemand neemt de verantwoordelijkheid als zij het slachtoffer worden van misstanden en arbeidsuitbuiting door louche bureautjes. Bureautjes die naast werkgever ook huisbaas zijn en deze mensen niet de baan bieden die hen is voorgespiegeld, ze huisvesten in

>>

verouderde overbewoonde panden en ze een nulurencontract geven. Daar weten ze vandaag niet of ze morgen nog werk en een huis hebben. Met als gevolg dat voor deze groep mensenhandel en andere vormen van uitbuiting op de loer liggen, net als de kans om in de illegaliteit te verdwijnen.

Ook op het gebied van registratie moet er iets veranderen. Dit stadsbestuur wil weten wie er in deze stad woont. Toch worden mogelijke oplossingen hiervoor steeds op de lange baan geschoven. Dat vind ik onacceptabel, want de problemen zijn urgent. EU-arbeidsmigranten zijn geen tweederangsburgers en verdienen dezelfde behandeling en bescherming als Nederlandse werknemers. Daarom maak ik mij als coördinerend wethouder EU-arbeidsmigranten van Rotterdam hard voor een betere en meer humane positie van arbeidsmigranten. Dat kunnen we als stad niet alleen. We hebben hier het Rijk, andere steden, de provincie en verschillende andere partners hard bij nodig.

In 'Werken aan een menswaardig bestaan. Actieprogramma EU-arbeidsmigranten 2021-2025' leest u waar het Rotterdamse stadsbestuur naar toe wil en wat daar concreet voor nodig is. Een integrale, meerjarige aanpak met stevige ambities voor structurele oplossingen. In het belang van een leefbare en veilige stad waar niemand onzichtbaar is én in het belang van de arbeidsmigrant zelf.

Richard Moti

Coördinerend wethouder EU-arbeidsmigranten

Inhoud

Voorwoord	2
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Actuele cijfers EU-arbeidsmigranten in Rotterdam	6
1.3 Terugblik op vorige programma	8
2. Integrale aanpak EU-arbeidsmigranten 2021-2025	10
2.1 Scope	10
2.2 Doelstellingen	10
2.3 Doelgroep	10
2.4 Strategische pijlers	11
3. Zes actielijnen	13
Actielijn 1: Zichtbare overheid	13
Actielijn 2: Aanpak van criminaliteit en uitbuiting	18
Actielijn 3: Registratie	22
Actielijn 4: Huisvesting en leefbaarheid	24
Actielijn 5: Maatschappelijke ondersteuning	29
Actielijn 6: Bestendige terugkeer	34
4. Sturing.	37
4.1 Verantwoording	37
4.2 Financiën	37
4.3 Organisatie	37
Colofon	38

1. Inleiding.

1.1 Aanleiding

Rotterdam is van oudsher een migrantenstad waar veel werk was voor laaggeschoolde mensen en waar de haven zorgde voor internationale bekendheid en aantrekkingskracht. Met de automatisering van de haven, die gedurende de afgelopen decennia steeds verder buiten de stad kwam te liggen, en met het verplaatsen van veel goedkope arbeid naar lagelonenlanden, ondergaat arbeidersstad Rotterdam sinds die tijd een sterke transitie.

Een deel van de EU-arbeidsmigranten die naar Nederland komen om te werken komt in een andere situatie terecht dan hen vooraf is voorgehouden. Zij spreken vaak geen Nederlands, want ze komen hier aanvankelijk voor maximaal een aantal maanden en weten veelal niet wat hier hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden zijn. Daarmee zijn zij volledig afhankelijk van hun uitzendbureau, vaak ook hun huisbaas. De koppeling tussen werk, huisvesting, vervoer en zorgverzekering leidt vaak tot een afhankelijkheidsrelatie met de werkgever en bij verlies van werk in toenemende mate zelfs tot dakloosheid, zonder recht op zorg.

Landelijke prioriteit

Op 30 oktober 2020 bood Emile Roemer, voorzitter van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, het definitieve advies 'Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan' aan het kabinet aan. Dit advies laat zich in de kern als volgt samenvatten: arbeidsmigranten moeten worden behandeld als gelijkwaardige en volwaardige deelnemers van onze samenleving. De overheid moet haar regelgeving daar beter op inrichten en een actievere rol nemen in de bescherming van arbeidsmigranten. Het kabinet schaarde zich achter deze adviezen en liet weten direct aan de slag te gaan met een aantal ervan. Na de behandeling in de Tweede Kamer in februari 2021 zijn bijna alle moties ter ondersteuning van de adviezen van het rapport Roemer aangenomen. Het demissionair kabinet zorgt daarmee voor een actieve voorbereiding van wetswijzigingen, die aan de formatietafel worden meegegeven. Rotterdam wil hier als stad graag op aanhaken en er een voortrekkersrol in spelen. Daarom heeft het college van B en W vorig jaar besloten om een coördinerend wethouder aan te stellen, die in samenspraak met de gemeenteraad een meerjarig plan van aanpak opstelt en uitvoert.

De Rotterdamse situatie

Rotterdam herkent zich al gedurende lange tijd in deze problematiek. Zo zien we de laatste tijd een toename van het aantal EU-arbeidsmigranten dat dakloos wordt. In wijken met een enorm kwetsbare particuliere woningmarkt, zoals Carnisse,

Tarwewijk, Oud-Charlois en Oud Mathenesse, woont een relatief hoog aantal EU-arbeidsmigranten. Een deel van deze inwoners heeft hun weg in Rotterdam prima weten te vinden en is erin geslaagd om te integreren. Het vermoeden is dat met name bij nieuwe EU-bewoners die tijdelijke huisvesting en werk hebben gevonden, mogelijk sprake is van vormen van (arbeids)uitbuiting, intimidatie, onbekendheid met hun rechten en plichten, etc. Ook neemt de zorg om de leefbaarheid van deze kwetsbare wijken toe. De anonimiteit is er groot, de doorstroom van bewoners is hoog en het bestand van woningeigenaren is in sommige woonblokken ronduit schimmig.

Het wordt tijd om de slachtoffers beter te beschermen en betere kansen in de Nederlandse maatschappij te bieden, schimmige organisatiestructuren beter aan te pakken en kwetsbare wijken waar veel EU-arbeidsmigranten zich tijdelijk vestigen beter te bedienen met een aanpak die beter aansluit op de wensen en behoeften van zowel arbeidsmigranten als de overige wijkbewoners. Dat kunnen we als stad niet alleen, daar hebben we andere steden en overheden voor nodig, niet in de laatste plaats het Rijk. Ook welwillende partners hebben hier een rol in en hebben zich bereid getoond om deel te nemen aan de aanpak.

1.2 Actuele cijfers EU-arbeidsmigranten in Rotterdam

Ondanks het (economische) belang van arbeidsmigranten is het voor de Nederlandse overheid niet mogelijk om accuraat vast te stellen hoeveel arbeidsmigranten er op dit moment in Nederland per gemeente verblijven. Onderstaande tabel laat alleen het aantal ingeschreven EU-arbeidsmigranten binnen de gemeente Rotterdam zien; dit is waarschijnlijk slechts een kwart van de volledige populatie.

Nationaliteit	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020
Polen	7.528	8.141	8.945	9.639
Bulgarije	2.723	2.895	3.160	3.526
Roemenië	872	1.054	1.293	1.583
Hongarije	1.106	1.119	1.179	1.265
Litouwen	585	596	654	715
Letland	446	459	539	614
Kroatië	434	438	472	529
Slowakije	338	363	415	420
Tsjechië	196	200	209	207
Slovenië	129	138	143	152
Estland	117	120	132	148
Subtotaal	14.474	15.523	17.141	18.798
Portugal	4.001	4.075	4.180	4.392
Spanje	2.483	2.615	2.759	2.971
Italie	2.032	2.270	2.484	2.781
Griekenland	1.444	1.575	1.686	1.847
Subtotaal	9.960	10.535	11.109	11.991
Totaal	24.434	26.058	28.250	30.789
Totaal bevolking Rotterdam	634.264	638.181	644.373	650.597

Bron: cluster Dienstverlening | Kwaliteit BRP, bewerking afd. Onderzoek en Business Intelligence.

Het aantal Europese arbeidsmigranten dat zich met hun gezinnen vestigt in Rotterdam blijft langzaam stijgen en er zijn geen aanwijzingen dat daarin verandering komt. Demografische prognoses laten zien dat er een forse toename wordt voorzien in de komende twintig jaar van arbeidsmigranten uit diverse landen maar vooral uit Oost-Europa, en met name Polen.¹ In een aantal Rotterdamse wijken zien we een forse groei van arbeidsmigranten die zich hier vestigen. Ten opzichte van de Rotterdamse bevolking steeg het aantal ingeschreven EU-arbeidsmigranten van 3,9% naar 4,7% van 1 januari 2017 tot 1 januari 2020. In dezelfde periode steeg in Carnisse dit aantal van 14,7% naar 23,5%.

	1-1-2017	1-1-2020
Totale bevolking Rotterdam	634.264	650.597
Totale aantal EU-arbeidsmigranten in Rotterdam	24.434	30.789
Percentage EU-Arbeidsmigranten t.o.v. totale bevolking Rotterdam	3,9%	4,7%
Totale bevolking Carnisse	11.295	11.753
Totale aantal EU-arbeidsmigranten in Carnisse	1.661	2.762
Percentage EU-Arbeidsmigranten t.o.v. totale bevolking Carnisse	14,7%	23,5%

Arbeidsmigranten blijken veelal niet in dezelfde gemeente te wonen, als waar zij werkzaam zijn. Een kleine 60% van het aantal ingezetenen arbeidsmigranten binnen Zuid-Holland woont in de gemeenten Den Haag, Rotterdam of Westland. Uit de tabel blijkt dat in de gemeente Rotterdam 21% van de arbeidsmigranten in de eigen gemeente werkt.²

		Woongemeente			
		Den Haag	Rotterdam	Westland	Overig
Werkgemeente	Den Haag	1.182 (24%)	114 (3%)	72 (3%)	298 (3%)
	Rotterdam	123 (2%)	775 (21%)	24 (1%)	213 (2%)
	Westland	1.188 (24%)	406 (11%)	1.373 (60%)	875 (8%)
	Overige gemeenten	1.087 (22%)	1.398 (37%)	226 (10%)	7.623 (70%)
	Onbekend	1.446 (29%)	1.075 (29%)	583 (26%)	1.914 (18%)
Totaal		5.026	3.768	2.278	10.923

Het aantal arbeidsmigranten naar woon- en werkplaats op peilmoment 1 juli 2018. Let op: de aantallen tellen verticaal op per woongemeente.

- [1] Verkenning bevolking 2050, Zekerheden en onzekerheden over de gevolgen van veranderingen in de bevolking, voortgangsrapportage, november 2019, Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI).
- Deze tabel gebruikt een bredere dataset dan alleen inschrijvingen in de BRP.

1.3 Terugblik op vorige programma

Sinds 2007 heeft de gemeente Rotterdam meerdere programma's EU-arbeidsmigratie opgezet. In het begin richtte dit programma zich op het in kaart brengen van de toestroom en het faciliteren in huisvesting. Daarnaast werden ook taalcursussen en andere faciliteiten voor de nieuw komende Europeanen ontwikkeld. In de loop van de tijd veranderde de perceptie en traden de schaduwzijden meer op de voorgrond, zoals zorg over arbeidsuitbuiting, verdringing op de arbeidsmarkt en woonoverlast. Met deze opgaven in gedachten kwam de Uitvoeringsagenda EU-arbeidsmigratie 2014-2018 tot stand. Deze Uitvoeringsagenda beschouwde de Europese arbeidsmigratie als een gegeven, en bestreed de schaduwzijden daarvan. De agenda werd gedragen door drie pijlers: Arriveren, Participeren en Terugkeren, die tegelijkertijd de kern van het gemeentelijke beleid verwoordden.

Arriveren: van de nieuwgekomen Europeaan wordt verwacht dat hij of zij Nederlands leert, zodat hij zelf zijn weg kan vinden in de Rotterdamse maatschappij. Bij binnenkomst is er een informatiebrochure in de eigen taal verkrijgbaar als opstap waarin de rechten en plichten als inwoner van Rotterdam worden uitgelegd. Zo wordt verwacht van de nieuwkomer dat hij zich inschrijft in de BRP, zodat de gemeente weet wie zich in de stad vestigen.

Participeren: de Europese arbeidsmigrant komt naar Rotterdam om te werken en draagt er zorg voor dat hij of zij zelfvoorzienend is. Hij zoekt werk, passende huisvesting, zorgt ervoor dat hij verzekerd is, enzovoorts. Een onredelijke belasting van het sociale bijstandstelsel van het gastland door EU-arbeidsmigranten en hun familieleden dient te worden vermeden.

Terugkeer: Europese arbeidsmigranten en hun families die niet zelfvoorzienend zijn en waarbij het perspectief daarop ontbreekt, worden gestimuleerd (niet gedwongen, want dat kan niet, behoudens ernstige gevallen van overlast of criminaliteit) terug te keren naar het eigen land van herkomst.

Het programma boekte resultaten op het gebied van voorlichting over rechten en plichten, strenger optreden met bestuurlijke boetes en woningcontroles o.b.v. signalen van gebiedsinterventieteam, inzet tegen bedelarij en illegale straatkranten en stimuleren van vrijwillige terugkeer. Ook zijn tussen het laatste programma en dit moment lokale resultaten geboekt, zoals een strenger beleid voor woningvorming/kamerverhuur met de invoering van de verhuurdersvergunning op 1 januari 2021.

Echter: veel zaken liggen -en lagen- juist op landelijk of regionaal niveau. Zaken als directe inschrijving in de (gemeentelijke) BRP, met een actueel verblijfsadres in plaats van in de RNI, inzet op meer regionale spreiding van huisvesting, certificering van de uitzendbranche en de invoering van cao-lonen in plaats van minimum lonen kunnen alleen met aanpassing van wetgeving of regionale of nationale convenanten worden verbeterd. Ook blijft het lokaal lastig om signalen van uitbuiting en andere misstanden aan te pakken.

Met dit nieuwe programma willen we de krachten bundelen, door actief -in de voorhoede- deel te nemen aan de uitrol van de landelijke aanpak, en dit te combineren met een herziene lokale aanpak en te komen tot stevige regionale afspraken en samenwerking. Met als doel om tot betere, meer humane leefomstandigheden te komen, zowel voor de arbeidsmigranten die in onze stad komen wonen (en werken) als voor alle andere bewoners in onze wijken.

Ondoorzichtige woningverhuur

“Een Pools echtpaar moest hun gedeelde huurhuis uit na de bevalling van hun baby. Ze komen in contact met Y. Mondeling spreken ze af om een woning te huren voor onbepaalde tijd en betalen maandelijks 1100 euro contant, na een borg te hebben afgerekend. Als de eigenaar na drie weken correspondentie van het echtpaar in zijn brievenbus vindt zegt hij de huur op: hij wil niet dat bekend wordt dat hij de woning aan hen verhuurt.

De benedenbuurman biedt een woning aan: een huurovereenkomst per direct voor de duur van 1 jaar, een borg van 1400 euro en een huurbedrag van 700 euro per maand. Tijdens het klussen in de nieuwe woning worden ze verrast door een onbekende man die ook een sleutel van de woning blijkt te hebben. De woning blijkt tegelijkertijd ook aan anderen te worden verhuurd! Ze voelen zich niet veilig meer, maar krijgen de borg en betaalde huur niet terug. Het spaargeld is op en de auto is verkocht om alsnog een andere woning te kunnen betalen.”

Voorlichter EU-arbeidsmigranten

2. Integrale aanpak EU-arbeidsmigranten 2021-2025.

2.1 Scope

Het Rotterdamse college van B&W streeft naar een integrale aanpak en structurele oplossingen voor het verbeteren van de leefomstandigheden van arbeidsmigranten uit de Europese Unie. Hiertoe wordt een programma opgesteld voor de duur van vijf jaar. Nadruk van de inzet van 2021-2022 ligt op het uitwerken van zaken die van Rijksweg op de gemeente afkomen, en het opzetten van een programma dat tijdens het nieuwe college verder kan worden uitgebouwd. Het betreft een integrale aanpak vanuit de gemeente en intensieve samenwerking met landelijke en regionale overheden, ketenpartners, bedrijven en belangenorganisaties.

2.2 Doelstellingen

Het college wil arbeidsmigranten beter beschermen tegen zaken als uitbuiting, overbewoning en malafide arbeidsconstructies, ze te helpen in te burgeren door middel van registratie, voorlichting, onderwijs en taal en tegelijkertijd de leefbaarheid van de kwetsbare Rotterdamse wijken verbeteren. Belangrijkste doelstellingen voor dit college zijn:

1. Beter zicht krijgen op het aantal EU-arbeidsmigranten dat in Rotterdam woont, door correcte registratie in de BRP met een actueel verblijfsadres;
2. Het normaliseren van de positie van EU-arbeidsmigranten binnen de Rotterdamse samenleving;
3. Bestendigen van leefbare wijken voor zowel EU-arbeidsmigranten als overige bewoners.

2.3 Doelgroep

De gemeente Rotterdam hanteert de volgende definitie van een EU-arbeidsmigrant: een persoon tussen de 18 en 67 jaar uit Midden of Oost-Europa of uit Griekenland, Italië, Portugal of Spanje, die minimaal 18 uur per week werkt, niet voor kennismigratie of studie in Nederland is en maximaal 8 jaar in Nederland verblijft.¹

¹ Rotterdam hanteert hiermee dezelfde definitie als de provincie Zuid-Holland in het adviesrapport 'EU-arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland' (PBLQ, 25 september 2020).

2.4 Strategische pijlers

Voor deze aanpak hanteren we onderstaande uitgangspunten:

1. Aanjagen van en in de voorhoede meedoen aan de landelijke uitrol van de aanpak EU-arbeidsmigranten;
2. Regionale samenwerking versterken ten behoeve van betere regionale verspreiding van de opgaven rondom huisvesting en werkgelegenheid van EU-arbeidsmigranten;
3. Basis op orde binnen Rotterdam.

1. Aanjagen van en meedoen met landelijke aanpak

Sinds het aanstellen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten in 2020 staat EU-arbeidsmigratie in de landelijke politiek weer volop in de schijnwerpers. In het rapport 'Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan' staan 50 aanbevelingen die het leven van de arbeidsmigrant structureel moeten gaan verbeteren, verdeeld over 6 thema's:

1. **Betere beheersing van de uitzendsector**
2. **Zicht krijgen op arbeidsmigratie**
3. **Meer en betere huisvesting voor arbeidsmigranten**
4. **Gezondheid en welzijn van arbeidsmigranten**
5. **Betere handhaving en toezicht**
6. **Institutionele inbedding van arbeidsmigratie**

Rotterdam heeft meegewerkt aan het tot stand komen van het rapport en neemt graag in de voorhoede deel aan pilots of werkgroepen om mee te denken over de landelijke aanpassingen en om deze vervolgens waar mogelijk stedelijk of wijkgericht uit te rollen. Op een aantal punten ontbreken nog voorstellen, zoals over trajecten die de vrijwillige terugkeer van arbeidsmigranten van wie het werk ophoudt gemakkelijker moeten maken, door bijvoorbeeld steunpunten in herkomstlanden te realiseren. Rotterdam zal zowel richting het Rijk als in de bestuurlijke klankbordgroep Arbeidsmigratie van de VNG haar stem laten horen om ook deze onderdelen op te nemen en zo te komen tot een sluitende landelijke aanpak.

2. Regionale samenwerking(safspraken) versterken

Goede huisvesting en werkgelegenheid zijn regionale opgaven. De gemeente Rotterdam trekt hierin graag samen op met de provincie Zuid-Holland, gemeenten Den Haag en Westland, andere regiogemeenten en met (koepel)organisaties, bedrijven en (EU)-bewoners. Deze samenwerking(svormen) moet(en) de komende tijd nader vorm krijgen.

3. Basis op orde in Rotterdam

Met dit programma gaan we als college proactief van start met die zaken die de gemeente Rotterdam eigenstandig kan opzetten, waar mogelijk in samenwerking met regionale en landelijke overheden en onze ketenpartners. Hierin hanteert de gemeente een aanpak vanuit zes actielijnen:

- 1. Zichtbare overheid**
- 2. Aanpak van criminaliteit en uitbuiting**
- 3. Registratie**
- 4. Huisvesting en leefbaarheid**
- 5. Maatschappelijke ondersteuning**
- 6. Bestendige terugkeer**

Net als bij andere complexe maatschappelijke opgaven slaan we de handen ineen en versterken de integrale samenwerking in de gehele keten, zowel binnen als buiten de gemeente met sleutelpersonen, maatschappelijke organisaties en ketenpartners. En daar waar het al kan, nemen we succesvolle interventies binnen ons reguliere beleid op.

Wonen in kelderboxen

“We komen dakloze EU-arbeidsmigranten tegen in bergingen en kelderboxen. Die plekken worden voor een klein bedrag (50 euro) gehuurd of opengebroken. Ze maken de toegangsdeur open en het slot onklaar, daarna breken ze de kelderbox open en gaan hierin slapen. Ook doen ze er hun behoefte, met als gevolg enorme stankoverlast en een ongezonde situatie. Voor verwarming worden straalkacheltjes via verlengsnoeren aangesloten en waxinelichtjes aangestoken, wat natuurlijk brandgevaarlijk is.”

Bouwinspecteur

3. Zes actielijnen.

Actielijn 1: Zichtbare overheid

Dienstverlening vanuit de wijk

De ervaring in de wijken is dat veel EU-arbeidsmigranten de weg naar de gemeentelijke loketten niet goed weten te vinden, en hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden in Nederland niet altijd kennen. Beperkt vertrouwen in de overheid speelt hierin een rol. Ook durven veel arbeidsmigranten geen melding te doen van misstanden, vaak uit angst voor de eigen werkgever die veelal ook hun huisbaas is. Het is daarom van belang om duurzaam vertrouwen op te bouwen onder bewoners in kwetsbare wijken. Maatwerk in goede dienstverlening en zichtbare aanwezigheid in de wijken door de overheid dragen daaraan bij.

Ontmoetingsplek

Bewoners hebben behoefte aan een ontmoetingsplek in de wijk, waar zij zowel informeel kunnen binnenlopen voor een praatje als formeel zaken kunnen regelen. Laagdrempelige toegang voor bewoners is van belang: in de vorm van een spreekuur in het Huis van de Wijk of een afspraak met een ambtenaar over de voor hun relevante dienstverlening in de wijkhub, waar zij bijvoorbeeld kunnen worden ondersteund bij het inschrijven in de BRP.

De opgave is groot en kan niet alleen door professionals opgepakt worden. Het vinden van potentieel binnen de doelgroep die mede drager ofwel ambassadeur wordt van de aanpak of onderdelen daarvan is daarbij nodig. Het organiseren van ontmoetingen kan het vinden van deze ambassadeurs versnellen.

Netwerk(opbouw)

Daarnaast investeren we in de verschillende netwerken uit o.a. de Poolse, Bulgaarse en Roemeense gemeenschap die er in deze wijken zijn, zoals kerken, ondernemers en werkgevers. Vanuit de Zuid-Europese landen – Griekenland, Italië, Portugal en Spanje – bestaat er al een gevestigde orde die goed bereikbaar en aangehaakt is bij gemeentelijke initiatieven. Zij kunnen als sleutelfiguren richting hun achterban optreden, en EU-arbeidsmigranten helpen met het opbouwen van kennis over hun

rechten en plichten. We investeren daarnaast aan het beter contact krijgen met, aansluiting vinden bij en hulp of zorg bieden aan arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa, door inzet van collega's die de Oost-Europese talen machtig zijn. Het is essentieel om een structurele relatie met deze netwerken aan te gaan. Dit geldt ook voor doelgroepen in de wijk die onderling met elkaar samen (moeten leren) leven. Dit helpt de cohesie in de kwetsbare wijken te verstevigen. Hierin maken we goed gebruik van bestaande, actieve netwerken en van netwerken op regionaal en landelijk niveau zoals vakbonden, non-profitorganisaties, kenniscentra en ambassades.

Bewonersparticipatie

Door EU-arbeidsmigranten meer bij de (opgaven en kansen van de) wijk te betrekken, kunnen we nog beter de vragen, wensen en ideeën van EU-arbeidsmigranten over hoe zij fijn in de wijk kunnen leven in beeld krijgen. Zo ontstaan mogelijk verbanden tussen verschillende bewoners(groepen), komen mensen positief in de wijk, komt er meer vertrouwen tussen de overheid en de mensen die in de wijk werken. Het project Nieuwe Buren vervult daarin een mooie rol.

Proactieve communicatieaanpak

Een goede communicatiestrategie staat bij dit programma centraal. De aanpak EU-arbeidsmigranten vraagt om een integrale, outreachende communicatieaanpak: meertalig, wijk- en doelgroepgericht, met sleutelfiguren en actieve netwerken in de wijken.

Voorlichting

Vanuit de Vraagwijzer weten meertalige voorlichters bewoners in de wijk op te zoeken en het eerste contact te leggen. Deze laagdrempelige manier van (integrale) voorlichting aan EU-arbeidsmigranten maakt dat we de vragen van deze bewoners en ondernemers kunnen verknopen met onze gemeentelijke producten en diensten. Ook organiseren de voorlichters informatiebijeenkomsten in de wijk. Hier staan thema's centraal zoals de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van migranten ten aanzien van wonen, werken en leven in Rotterdam. Tijdens deze bijeenkomsten wordt uitleg gegeven over de gemeentelijke dienstverlening, het doen van meldingen, omgaan met grofvuil, enzovoorts.

Daarnaast geven de voorlichters aan professionals binnen en buiten de gemeentelijke organisatie ondersteuning en trainingen op het gebied van EU-arbeidsmigranten en wet- en regelgeving. De ervaring leert dat bij een goed gesprek met een cliënt pas blijkt welke problematiek speelt. Het kan zijn dat blijkt dat een cliënt of gezin al dan niet rechthebbend is. Dat gegeven kan van invloed zijn op noodzakelijke ondersteuning of al ingezette ondersteuning.

Toegankelijke website

EU-arbeidsmigranten kunnen zich informeren over voor hen toegankelijke voorzieningen, en hun rechten en plichten, via de gemeentelijke website voor EU-arbeidsmigranten en het programma Nieuw in Rotterdam. Op deze website wordt ook de gemeentelijke dienstverlening, zoals het aanvragen van een paspoort of doen van een melding, beschikbaar gesteld. Informatie wordt in het Nederlands en Engels aangeboden. Daarnaast is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het initiatief genomen om een meertalige website – inclusief helpdesk – te publiceren, specifiek gericht op deze doelgroep (www.WorkInNL.nl).

Wijkgerichte aanpak in wijken waar veel EU-arbeidsmigranten wonen

De wijken waar we in dit programma prioriteit aan geven zijn de wijken met de meeste geregistreerde EU-arbeidsmigranten in Rotterdam. Dit zijn wijken waar minstens 10% van de geregistreerde inwoners van EU-arbeidsmigrant komaf is. Dit criterium geldt voor een vijftal wijken in de gebieden:

- Charlois: Carnisse, Tarwewijk en Oud-Charlois (en alhoewel Zuidplein en Zuiderpark niet in de statistieken opvallen, worden deze wijken in de wijkgerichte aanpak wel meegenomen)
- Delfshaven: Oud-Mathenesse

Gebied (1-1-2020)	Aantal EUM
Charlois	7.961
Delfshaven	5.184
Feijenoord	3.938
Kralingen-Crooswijk	2.527
IJsselmonde	2.265
Noord	2.080
Centrum	2.010
Prins Alexander	1.582
Hoogvliet	1.100
Hillegersberg-schiebroek	773
Overschie	443
Rozenburg	368
Hoek van Holland	241
Pernis	157
Nw Mathenesse	155

Tabel: EU-arbeidsmigranten woonachtig per gebied van Rotterdam.

Charlois			
Wijk (per 1-1-2020)	Totaal bewoners	Aantal EUM	% EUM
Carnisse	11.753	2.762	23,5%
Charlois Zuidrand	450	-	-
Heijplaat	1.604	90	5,6%
Oud Charlois	13.846	1.550	11,2%
Pendrecht	12.229	669	5,5%
Tarwewijk	12.610	2.168	17,2%
Wielewaal	402	17	4,2%
Zuiderpark	1.275	27	2,1%
Zuidplein	1.302	80	6,1%
Zuidwijk	13.906	592	4,3%
Totaal	69.377	7.955	11,5%

Tabel: aantal EU Arbeidsmigranten t.o.v. totaalaantal bewoners in wijken in top 3 gebieden.

Delfshaven

Wijk (per 1-1-2020)	Totaal bewoners	Aantal EUM	% EUM
Bospolder	7.127	408	5,7%
Delfshaven	7.165	395	5,5%
Middelland	11.992	654	5,5%
Nieuwe Westen	19.517	943	4,8%
Oud Mathenesse	7.196	1.455	20,2%
Schiemonnd	5.390	196	3,6%
Spangen	10.432	532	5,1%
Tussendijken	7.362	590	8,0%
Witte Dorp	593	11	1,9%
Totaal	76.774	5.184	6,8%

Bron: cluster Dienstverlening/ Kwaliteit BRP, bewerking afd. Onderzoek en Business Intelligence (OBI).

Carnisse, Tarwewijk, Oud-Charlois, Zuiderpark en Zuidplein

Charlois en in het bijzonder Carnisse hebben een aantrekkingskracht op een nieuwe lichting Rotterdammers: mensen die zich vanuit het land van herkomst vestigen in Nederland. Carnisse en Tarwewijk kenmerken zich door een kwetsbare particuliere woningmarkt. De anonimiteit is in deze wijken groot, de doorstroom van bewoners is hoog en het bestand van woningeigenaren is vaak schimmig. In Carnisse en Tarwewijk versterken we de integrale aanpak, door samen op te trekken met de aanpak Goed Huren en Verhuren en goede verbindingen te leggen met projecten op het gebied van datagedreven werken in deze wijken. Op die manier vermijden we dat we projecten gaan stapelen en zorgen we voor slimme gezamenlijke, (wijk)gerichte inzet.

De professionals van de gemeente werken in deze wijken vanuit de wijkhub, waar ook een lokaal informatiepunt wordt opgezet voor EU-arbeidsmigranten, dat in 2021 verder vorm krijgt. Dit betekent dat in Carnisse en omgeving momenteel een actieve, dienstverlenende aanpak gericht op de EU-arbeidsmigrant wordt opgezet, waarin zowel de welzijnsorganisatie, de Vraagwijzer, de Vliegende Brigade van Burgerzaken en Werk en Inkomen op dit moment al zijn aangehaakt. Intussen houden we in Oud-Charlois vinger aan de pols, omdat we in deze wijk een waterbedeffer van de aanpak willen voorkomen. De aanpak in Zuiderpark en Zuidplein onderscheidt zich van deze wijken. Hier zien we met name mensen verblijven die dakloos zijn geworden. Vanuit veldwerk en wijkhandhaving wordt ingezet op toewerken naar een bestendig terugkeertraject en waar nodig ook op het verminderen van de overlast voor buurtbewoners.

Oud-Mathenesse

Oud-Mathenesse is enigszins vergelijkbaar met Carnisse en de Tarwewijk. De wijk telt veel particuliere huurwoningen (ruim 40%), een kwetsbare bevolking en vanuit het gebied worden misstanden gerapporteerd als hoge huren, malafide verhuurders, intimidatie, malafide uitzendbureaus, illegale verkamering en het niet inschrijven in de Basisregistratie Personen. Ook hier verhuist jaarlijks ongeveer elf procent van de bewoners en scoort de wijk laag in het wijkprofiel op de fysieke en de sociale index en vrij laag op de veiligheidsindex.

In Oud-Mathenesse wordt de komende tijd met name toegewerkt naar een bewoners-participatietraject, om gezamenlijk te bouwen aan een fijne wijk, het verbinden en verstevigen van onderlinge netwerken en het verhogen van het vertrouwen in de overheid.

Doelenmatrix actielijn 1: Zichtbare overheid

Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	De arbeidsmigrant dient op basisniveau voorbereid te zijn op zijn/ haar komst naar Nederland en bekend te zijn met de rechten, plichten en verantwoordelijkheden.	Verwijzen naar landelijke voorlichting over rechten en plichten, meertalige informatie over wonen, werken, leven en gezinszaken in Nederland.	2021/ doorlopend
Regio	Inzicht krijgen in, en samenwerken met netwerken van arbeidsmigranten en (belangen)organisaties.	Actief op zoek gaan naar en gebruik maken van bestaande regionale en landelijke netwerken.	2021/ doorlopend
Gemeente	Professionals deskundig maken op cultuursensitiviteit en wet- en regelgeving inzake EU- arbeidsmigranten.	Trainen, begeleiden en on-the-job coachen van professionals. Ondersteuning bij casuïstiek.	2021/ doorlopend
Gemeente	De arbeidsmigrant dient bekend te zijn met rechten, plichten en verantwoordelijkheden in Rotterdam.	Voorlichting middels gesprekken in de buurt, spreekuren en via bijeenkomsten in geprioriteerde wijken, ondersteund door informatiefolder en actuele gemeentelijke website voor EU-arbeidsmigranten.	2021/ doorlopend
Gemeente	Verhogen van meldingsbereidheid onder bewoners en ondernemers door opbouw van vertrouwen.	Opzetten wijkhub/ informatiepunt EU-arbeidsmigranten in geprioriteerde wijken.	2021: coronabus 2021-2: wijkhub/ infopunt Carnisse 2022: wijkhub Oud-Mathenesse
Gemeente	De arbeidsmigranten verbinden met bestaande netwerken in de wijk.	Sleutelfiguren en netwerken in kaart brengen en vervolgens optimaliseren van netwerkopbouw d.m.v. inzet van netwerkpartners/ welzijnspartij in de wijk.	2021/ doorlopend

Actielijn 2: Aanpak van criminaliteit en uitbuiting

Tegengaan van mensenhandel

Mensenhandel, strafbaar gesteld in artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht (in de volksmond ook uitbuiting genoemd) is een breed begrip. In Rotterdam geven we de aanpak onder andere vorm langs het spoor Arbeidsuitbuiting en Ernstige Benadeling. We spreken over arbeidsuitbuiting wanneer mensen onder dwang tegen geen of geringe vergoeding arbeid verrichten. Dit hangt mede af van de aard en de duur van de werkzaamheden, de dwang, de mate van beperkingen en financieel gewin.

Wanneer dit niet kan worden bewezen, maar er wel sprake is van onderbetaling en/of te lange werkdagen, wordt gesproken over “ernstige benadeling”. Ernstige benadeling is eenvoudiger te constateren dan dwang. Om te kunnen vaststellen of er sprake is van dwang, is een verklaring nodig van de betreffende werknemer. Ook al is de verklaringsbereidheid zeer laag, dan nog kan ‘dwang’ aan de hand van objectieve factoren worden vastgesteld. Daarnaast wordt in de aanpak van mensenhandel rekening gehouden met het feit dat we in de praktijk eerder vormen van ernstige benadeling zullen vaststellen dan arbeidsuitbuiting. Omdat ernstige benadeling ook een ondermijnende werking heeft (op lokaal niveau vooral door concurrentievervalsing), en het verschil met arbeidsuitbuiting juridisch van aard is, nemen we de ernstige benadeling ook mee in de aanpak van mensenhandel.

Bij derdelanders wordt ook ingezet op artikel 197a en b uit het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van degenen die hen hier illegaal naar toe hebben gebracht, ondergebracht en aan het werk hebben gezet. Deze artikelen zijn gemakkelijker te bewijzen dan 273f.

Gebrekkig zicht op de problematiek rondom arbeidsuitbuiting: verkenning nodig

Uit de slachtoffermonitor van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2019) blijkt dat de overheid nauwelijks zicht heeft op het fenomeen arbeidsuitbuiting. Slechts een beperkt aantal dossiers wordt aan de rechter voorgelegd. Vanuit de stad Rotterdam zijn er nauwelijks signalen van arbeidsuitbuiting. Hierdoor is er geen gefundeerde indicatie te geven van de omvang van het probleem in de stad Rotterdam. Wel zijn er bij de gemeente Rotterdam vermoedens en signalen bekend, zoals slapen op de werkplek, illegale arbeid en overbewoning in combinatie met slechte huisvesting en hoge huren.

Momenteel beperkt de gemeentelijke signalerende rol zich tot de huisvesting. De branches waar EU- arbeidsmigranten veelal werkzaam zijn vallen zelden binnen de scope van de reguliere gemeentelijke toezichtstaken. Het betreft dan namelijk sectoren als transport, distributiecentra, land- en tuinbouw, de bouw en uitzendbureaus, Rotterdam wil graag samen met het Rijk, ketenpartners en de regio een beter beeld krijgen hoe de ketensamenwerking kan worden georganiseerd. Op gemeentelijk niveau betekent dit dat we inzichtelijk gaan maken of wij hierin een taak hebben, en zo ja, waar onze taken en verantwoordelijkheden vervolgens liggen.

Om dit in beeld te brengen wordt een verkenner aangesteld om het programma bij dit vraagstuk te ondersteunen. Deze verkenner bekijkt ook op welke wijze we partijen medeverantwoordelijk kunnen maken voor de doelen die we als gemeente beogen, bijvoorbeeld door Rotterdamse bedrijven ervoor te laten zorgen dat zij malafide praktijken zoveel mogelijk tegengaan in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Inspectie

De Inspectie SZW is als toezichthouder op arbeid gerelateerde wetgeving zoals de Arbeidstijdenwet, Wet Arbeid Vreemdelingen en de Wet Minimumloon, in eerste instantie de aangewezen partij om het fenomeen te signaleren en bestuurlijk en/of strafrechtelijk aan te pakken. De Inspectie SZW verricht jaarlijks dan ook controles op naleving in de stad Rotterdam en handhaaft daar waar nodig. Echter, de reikwijdte van deze aanpak en het aantal controles is gering en daarmee onvoldoende om de aard en omvang van de problematiek aan te kunnen geven. De gemeente Rotterdam zal daarom ook landelijk voor de uitbreiding van controlecapaciteit in de regio Rotterdam/Zuid-Holland pleiten. Daarnaast zal met de Inspectie SZW worden gesproken over en ingezet worden op het versterken van de lokale samenwerking, zodat vanuit de landelijke focus van de Inspectie SZW meer aandacht ontstaat voor de Rotterdamse lokale problematiek en gezamenlijk een aanpak wordt ontwikkeld én uitgevoerd.

Illegale prostitutie en seksuele uitbuiting

In Rotterdam bestaat helaas een omvangrijke illegale seksbranche waarbij meerdere (veelal Oost-Europese) sekswerkers onder slechte omstandigheden en in een eenvoudige afhankelijkheidsrelatie werkzaam zijn. Deze vrouwen zijn om meerdere redenen extra kwetsbaar voor uitbuiting. De politie treedt als toezichthouder op en spreekt waar mogelijk tijdens controles (kort) met de vrouwen. Echter; dit leidt zelden tot bruikbare verklaringen. In het kader van het prostitutiebeleid, aanpak mensenhandel en het programma EU-arbeidsmigranten worden pilots gestart om de hulpverlening in de wijken op dit vlak beter te kunnen organiseren.

In 2015 is door de gemeenteraad de Nota Prostitutie en Seksbranche vastgesteld, waarin het beleid met betrekking tot de prostitutie en hulpverlening is vervat. Gebleken is dat het staande beleid, door onder andere taalbarrières en de hoge mobiliteit van de illegale prostitutie, onvoldoende aansluit op Oost-Europese sekswerkers. In de wijken Carnisse, Oud Charlois en de Tarwewijk wordt daarom een stevige verbinding gelegd tussen het staande beleid en de Oost-Europese sekswerkers. Dit o.a. door voorlichtingsmateriaal in eigen taal (Roemeens, Bulgaars, etc.) beschikbaar te stellen, inzet van tolken(telefoon), betrekken van huisartsen in de wijk, etc. Daarnaast wordt bekeken of laagdrempelige inlooppunten in de genoemde wijken (wijkkantoren, bij huisartsen e.d.) mogelijk zijn. De GGD en Prostitutie Maatschappelijk Werk (Humanitas) kunnen op deze locaties hulp en advies geven.

Bezien wordt of deze inzet leidt tot beter zicht op de problematiek achter de illegale prostitutie. Waar mogelijk zal de gemeente sekswerkers doorgeleiden naar bestaande uitstapprogramma's (RUPS). Mogelijk wordt op deze wijze verklarings- en meldingsbereidheid verhoogd, waarop de politie (AVIM) wellicht onderzoeken naar mensenhandel kan starten.

Intensivering bestuurlijk toezicht

Parallel aan bovenstaand traject zijn we als gemeente Rotterdam met de AVIM aan het bekijken hoe het Rotterdamse toezicht op de illegale prostitutiesector versterkt kan worden. Uitgangspunt hierbij is dat de AVIM toezichthouder blijft. Ter aanvulling daarop bekijken we wat de rol van de gemeente in het toezicht op de sector zou kunnen zijn. De scope van de huidige bestuurlijke controles richten zich louter op de signalering van mensenhandel en naleving van de vergunningplicht. Echter; door als bestuur samen met de politie op te trekken kan de scope van de controles verbreed worden. Bijvoorbeeld door op basis van eigen bevoegdheden (BRP, huisvestingsvergunning, aanpak vastgoedeigenaren/ verhuurders, etc.) gezamenlijke controles met de AVIM te gaan uitvoeren. Achterliggende gedachte is dat je met een bredere blik beziet welke misstanden zich mogelijk 'achter de voordeur' afspelen en we daarin als gemeente een verantwoordelijkheid hebben. Ook kan mogelijk aansluiting worden gezocht bij zorgpartijen, maar ook bij de Belastingdienst om RIEC-casussen sneller te kunnen opwerken. De gemeente participeert dan bij de controles en investeert in het opwerken van signalen en casuïstiek.

Doelenmatrix actielijn 2: Aanpak van criminaliteit en uitbuiting

Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	Met de Inspectie SZW wordt in de samenwerking "afgedaald" van een landelijke werkwijze naar samenwerking in de geprioriteerde stadswijken. Naar verwachting kan hierdoor sneller op basis van signalen geacteerd worden en het zicht op de problematiek worden versterkt.	Er worden concrete werkafspraken gemaakt tussen de gemeente Rotterdam en Inspectie SZW, bijvoorbeeld over de deelname aan woningcontroles en/of bij inloopsprekuren voor arbeidsmigranten.	2021/2022
Regio	Verkenning van regionale samenwerking op het gebied van arbeidsuitbuiting.	Verkenning met regionale en landelijke overheden naar taken, verantwoordelijkheden en mogelijke samenwerking t.b.v. aanpak arbeidsuitbuiting,	2021/2022
Gemeente	Relevante gemeentelijke professionals trainen op signaalherkenning en toerusten om te acteren op basis van signalen van mogelijke benadeling en uitbuiting.	Jaarlijks vinden 4 a 5 trainingen plaats voor gemeentelijke professionals. Zij krijgen tijdens de training ook een handelingskader aangereikt.	2021/2022
Gemeente	Binnen de gemeente een meldpunt voor (arbeids)uitbuiting en ernstige benadeling inrichten, waar gemeentelijke en externe professionals signalen en vermoedens kunnen melden.	Eén collega vormt binnen het concern het eerste aanspreekpunt waar signalen worden ingebracht. Vooraf wordt een wegingskader opgesteld, zodat helder is welke signalen wel/ niet ingebracht kunnen worden. Over dit meldpunt wordt "actief" gecommuniceerd. EU-arbeidsmigranten en overige betrokkenen worden (waar nodig/relevant) gewezen op het meldpunt van Humanitas en de Inspectie SZW.	2021/ doorlopend

Gemeente	Meldingen van (mogelijke) uitbuiting worden waar mogelijk verrijkt en in samenwerking met o.a. Inspectie SZW opgewerkt en aangepakt.	Een analist binnen team Ondermijning en Stadsontwikkeling zijn aangewezen om een aantal uur per week te besteden aan het opwerken van signalen a.d.h.v. gemeentelijke en open bronnen, het uitzetten ervan bij Inspectie SZW en afspraken te maken over hoe de signalen opgepakt worden.	2021/2022
Gemeente	Zo mogelijk worden op basis van signalen analyses verricht, om waar nodig de aanpak te herzien.	Jaarlijks wordt gerapporteerd over het aantal signalen, de resultaten, knelpunten en de voornaamste ontwikkelingen.	2022
Gemeente	Vanuit de portefeuilles Vastgoed, Mensenhandel en Prostitutie wordt in samenhang ingezet op de aanpak van misbruik van EU-arbeidsmigranten en illegale prostitutie.	Casussen aandragen bij de reeds lopende aanpak van malafide pandjesbazen via de draaiknop Vastgoed. Prostitutie-gerelateerde signalen inbrengen bij het Handhavingsknel-punt RIEC.	2021/2022
Gemeente	Hulpverlening in wijken waar de meest illegale seksinrichtingen worden aangetroffen inrichten voor EU-prostitutees. Hiermee Meldings-bereidheid stimuleren en aansluiting verbeteren tussen het beleid en de doelgroep.	Inloopsprekuren inrichten in samenwerking met Humanitas, GGD, huisartsen in de wijk en de Vertrouwenspersoon Prostitutie. Voorlichtingsmateriaal in eigen taal. Locaties in de wijk benutten en samenwerkings-afspraken met de GGD maken.	2022
Gemeente	Waar relevant worden integrale controles ingezet op risicobranches waar EU-arbeidsmigranten werkzaam zijn.	Met de Inspectie SZW leggen medewerkers van de gemeente bedrijfsbezoeken af. Dit gebeurt informatiegestuurd. Hiertoe worden nadere samenwerkings-afspraken gemaakt.	2022
Gemeente	Er wordt in 2021 een fenomeen-onderzoek uitgevoerd naar de relatie tussen arbeidsuitbuiting en benadeling en de impact hiervan op de sociale cohesie en veiligheidsbeleving in Rotterdam-Zuid.	De EUR/Risbo stelt een onderzoeksplan op en zal dit onderzoek in 2021 verrichten. Eind dit jaar wordt de raad geïnformeerd.	2021/2022

Actielijn 3: Registratie

Onderscheid tussen ingezetenen en niet-ingezetenen

Registratie ingezetenen in de BRP

Als een arbeidsmigrant naar redelijke verwachting langer dan vier maanden in Nederland denkt te verblijven, dan is hij of zij verplicht om zich als ingezetene in de BRP in te schrijven. Een ingezetene is conform de Wet BRP verplicht een eventuele verhuizing of vertrek naar een andere woongemeente te melden; daardoor is over ingezetenen een actueel adres bekend.

Registratie niet-ingezetenen in de BRP

Als een arbeidsmigrant naar redelijke verwachting korter dan vier maanden (binnen zes maanden) in Nederland denkt te verblijven dan kan hij of zij zich inschrijven als niet-ingezetene in de BRP. In de volksmond wordt gezegd dat deze personen zich inschrijven in de RNI. De RNI is bedoeld voor mensen die korter dan vier maanden in Nederland verwachten te verblijven en een relatie met de Nederlandse overheid hebben. Inschrijven in de BRP als niet-ingezetene kan niet bij alle gemeenten in Nederland worden gedaan. Er zijn in totaal 19 landelijke RNI-loketten waar niet-ingezetenen zich kunnen registreren; Rotterdam is daar één van.

Landelijke regelgeving

Een juiste registratie is de basis voor landelijk en gemeentelijk beleid. Registratie is hét middel voor alle gemeentelijke clusters om inzicht in aantallen en verblijfplaats van EU-arbeidsmigranten te krijgen. Het is de wens van Rotterdam om EU-arbeidsmigranten bij binnenkomst in Nederland te laten registreren in de BRP met een actueel en gecontroleerd verblijfsadres. Ook volgende adressen na verhuizing en vertrek naar buitenland worden correct geregistreerd. Hiertoe zijn echter wetswijzigingen vanuit het Rijk en aanpassingen van de RNI/ BRP door een volgend kabinet nodig.

Lokale pilots

De gemeente beschikt over een aantal instrumenten om de kwaliteit van de BRP bij te houden en te verbeteren, zoals controle op verhuisaangiften, adresonderzoek, deelname aan Landelijke Aanpak Adreskwaliteit en proactieve huisbezoeken. Het kabinet heeft aangegeven dat het inrichten van een nieuw registratieproces aan het volgende kabinet wordt overgelaten. Ook een aanpassing van de wet BRP om opgave van een actueel adres voor deze groep mogelijk te maken kan nog wel enige tijd duren.

Daarom zet Rotterdam in op het registreren in de BRP met een actueel verblijfsadres van die groepen, waarvan we zeker weten dat ze in de gemeente verblijven. Het gaat dan om kinderen van EU-arbeidsmigranten die wel naar school gaan en nu niet in de BRP staan, met hun ouders. Ook arbeidsmigranten die aangetroffen worden tijdens huisbezoeken zullen zoveel als mogelijk direct ingeschreven worden in de BRP, al dan niet ambtshalve.

Doelenmatrix actielijn 3: Registratie

Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	Wijziging wet BRP.	Lobby richting ministeries en Tweede Kamer om actueel verblijfsadres opgenomen te krijgen. Deelname gemeente Rotterdam aan te starten landelijke werkgroep om registratie-proces te verbeteren.	Continu
Regio	Regionale samenwerking verstevigen.	Pilots samen uitvoeren ter voorkoming van een waterbedeffect. Best practices uitwisselen.	Continu
Gemeente	Beter zicht krijgen op aard, omvang en verblijf van arbeidsmigranten door verbeterde registratie EU-arbeidsmigranten.	Pilots uitvoeren samen met ketenpartners: 1. Registratie van kinderen die wel naar school gaan maar niet in de BRP staan; 2. EU-arbeidsmigranten als ze aangetroffen worden in een woning tijdens controles ter plekke inschrijven in de BRP.	Start april 2021
Gemeente	Bevorderen van de registratie van EU-arbeidsmigranten.	Vanuit actielijn 1: voorlichting en laagdrempelige inschrijving faciliteren in de geprioriteerde wijken.	Doorlopend
Gemeente	Beter toezicht op overbewoning in pensions en B&B's.	Pilot gericht op controle op illegale kamerverhuur aan niet-ingezetenen. Aan de hand daarvan wordt vervolgens logiesbelasting geheven.	n.t.b.

Actielijn 4: Huisvesting en leefbaarheid

Tegengaan van excessen in huisvesting

EU-arbeidsmigranten vinden hun woning in Rotterdam met name binnen de particuliere huursector. In de huisvesting van arbeidsmigranten treffen we al decennialang dezelfde misstanden aan: te hoge huren, overbewoning, slechte huisvesting, ontbreken van huurbescherming, intimidatie, huisvestingsuitbuiting en een koppeling van arbeidscontract met huisvesting. Bijkomend probleem is dat arbeidsmigranten vaak bang zijn om te melden. Er is regelmatig sprake van intimidatie waarbij wordt gedreigd dat ze hun huisvesting en hun werk kwijt kunnen raken. Toezichthouders en inspecteurs doen controles op basis van BRP en onderhoudsklachten en komen zo op het spoor van misstanden, vaak ook op aangeven van collega's en de politie. Dan volgen handhavingsmaatregelen richting de verhuurder wanneer daar reden toe is.

Landelijk instrumentarium nodig t.b.v. bestrijden malafide verdienmodel

De realiteit is dat bovengenoemde uitwassen slechts deels aangepakt (kunnen) worden. Malafide uitzendbureaus kunnen nog steeds onder de radar blijven. De Rotterdamse verhuurdersvergunning gaat helpen malafide huisvesters aan te pakken via de eigenaar of verhuurder. Feit blijft dat een aantal omstandigheden het malafide verdienmodel rond arbeidsmigranten in stand houdt. De voorstellen zoals door het Aanjaagteam gedaan moeten een belangrijke bijdrage gaan leveren om dit verdienmodel te ondergraven:

- Landelijk een verplicht certificeringsstelsel invoeren, waarmee eisen kunnen worden gesteld aan uitzendbureaus. Bedrijven die gebruik maken van niet-gecertificeerde uitzendbureaus moeten vervolgens een bestuurlijke boete opgelegd kunnen krijgen;
- Het Aanjaagteam adviseert een bestuursrechtelijk bestuursverbod in te voeren, waarmee kan worden verhinderd dat een malafide ondernemer opnieuw een uitzendbureau kan oprichten;
- Gegevensuitwisseling tussen gemeenten en keurmerken, ook wat betreft toezicht;
- Verhuurdersvergunning wettelijk regelen met mogelijkheid tot een Bibob toets. Verhuurder dient te voldoen aan eisen keurmerk huisvesting arbeidsmigranten (SNF);
- Een zelfstandig huurcontract met opzegtermijn van een maand;
- Ontkoppeling huur- en arbeidscontract.

Als gemeente beschikken we momenteel niet over afdoende instrumentarium en middelen om structureel paal en perk aan malafide praktijken te stellen. Ontwikkelingen op rijksniveau bieden nieuwe aanknopingspunten voor de verdere uitrol van onze lokale aanpak. Hierbij zetten we in op een actieve deelname vanuit Rotterdam in landelijke gremia die hierover worden opgetuigd.

Uitvoeringsaanpak (ver)huren in Carnisse en het Actieplan goed huren en verhuren in Rotterdam

Het project (Ver)Huren in Carnisse richt zich op de vastgoedmarkt van particuliere huurwoningen in Carnisse. Er wordt gekeken wie er in de betreffende woningen wonen, wie de huurwoningen bezitten en/of verhuren en welke processen zich voltrekken tussen deze groepen. Het doel van het project is de disfunctionele aspecten van de vastgoedmarkt voor huur en verhuur te minimaliseren. Door aan de slag te gaan met de daartoe nieuw ontwikkelde aanpak en dito instrumenten, zoals de per 1 januari 2021 ingevoerde verhuurdersvergunning, hebben we meer mogelijkheden om misstanden aan te pakken. Recent zijn ook de regels voor kamerverhuur aangescherpt. Dit raakt ook de EU-arbeidsmigranten. De verbeterde samenwerking met ketenpartners moet helpen meer greep te krijgen op misstanden. Vanuit het actieplan Goed huren en verhuren wordt additionele inzet geworven om de (keten)handhaving in de aangewezen wijken meerjarig stevig, en integraal, op te kunnen pakken.

Rotterdam wil bij de uitrol van deze aanpak ook oog hebben voor de mogelijke bijeffecten hiervan. Voor niet-rechthebbenden die dakloos worden regelt de gemeente in principe geen opvang of vervangende huisvesting. Echter: om handhaving succesvol te maken mag het gemeentelijk beleid geen ontmoedigingsbeleid zijn voor welwillende huurders die door de uitvoering van de verhuurdersvergunning op straat dreigen te komen. De gemeente onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om bij excessen huurders tijdelijk te ondersteunen zonder daarbij garanties voor permanent verblijf te geven.

Datededreven handhaving & integrale procesregie

In Rotterdam is de handhaving verspreid over de verschillende gemeentelijke onderdelen. Dit vindt in toenemende mate plaats in onderlinge samenhang. De handhaving in het programma richt zich op woonoverlast, illegale overbewoning, woonfraude en woon- en arbeidsuitbuiting. Op basis van gecombineerde gegevens, signalen of meldingen wordt besloten waar en in welke samenstelling zij op huisbezoek gaan. Eenmaal achter de voordeur nemen zij zoveel mogelijk informatie over (mogelijke) misstanden op. In Tarwewijk en Carnisse is al een goede start gemaakt met het samenbrengen van deze signalen vanuit het project social labs. Dit doen we door harde en zachte informatie bij elkaar te brengen om beter zicht te krijgen op de problematiek in de wijk. De procesregisseur houdt regie op casussen en schakelt op het veiligheids-, sociale én fysieke domein. Met het verstevigen van zowel het landelijke als lokale instrumentarium, door slimmer onze informatie te gebruiken, door intensiever samen te werken en door casussen pas los te laten als het gewenste resultaat bereikt is, ontnemen we woningeigenaren en bewoners de gelegenheid om buiten de radar van de overheid te opereren.

Verbeteren van de leefbaarheid

Tegengaan van (vuil)overlast op straat

Een leefbare en aantrekkelijke wijk gaat niet alleen over hoe de fysieke ruimte er uit ziet, maar ook sterk over beleving, houding en gedrag van de bewoners zelf. Intensief onderhouden van een schone buitenruimte leidt in deze wijken niet automatisch tot het schoon blijven ervan. In een aantal van de gekozen wijken hebben we met een hoge doorverhuissnelheid te maken en het daaraan gerelateerde effect op grofvuil op straat. Ook het taalaspect, kennis van de gemeentelijke regels of liever gezegd gebrek daaraan, speelt hierin een rol. Goede, periodieke voorlichting over het op de juiste wijze aanbieden van vuil (vanuit actielijn 1) kan hierin helpen. Ook wordt ingezet op het inschakelen van bewoners, buurtverenigingen en wijknetwerken om te helpen de buurt schoon te houden; de gemeente stelt opruimmiddelen beschikbaar voor gerichte schoonacties en initiatieven vanuit de wijk.

Aanspreken op gedrag

Overlast in de vorm van gedrag op straat is in zowel in de woonwijken alsook in het Zuiderpark een voortdurend aandachtspunt. Essentieel element daarin is het veelvuldige drankgebruik (alcohol) in de openbare ruimte. Dit leidt tot groepsvorming, geluidsoverlast en zwerfvuil. Ook zijn er zichtbare parkeereffecten van aanwezigheid van EU-arbeidsmigranten. De wijkhandhaving zet structureel op deze vormen van overlast in.

Betere balans in branchering op wijkniveau

Met name in Carnisse en in mindere mate in Oud-Mathenesse ontwikkelt zich een steeds bredere Oost-Europese wijk economie. Dit aantal van deze winkels leidt tot een disbalans in de winkelbranchering van de wijk. Er is momenteel echter vrije vestiging.

Gesol door het uitzendbureau

“Vader (63) en zoon (36) wonen net een jaar in Rotterdam-Zuid bij een familielid met diens gezin. Ze slapen er samen in een klein kamertje. Alex is chauffeur en haalt andere collega's op om naar de werkplek te rijden. Alex heeft een contract voor maximaal een jaar, maar vader Boris krijgt per week een nieuw contract van het uitzendbureau. Er is in een fabriek waar ze werken corona geconstateerd, gelukkig zijn Boris en Alex niet besmet. Toch worden ze niet veel later gekort onder het mom van “corona”. Als het uitzendbureau vader en zoon voorstelt om in de WW te gaan zeggen ze hun overeenkomst per mail op. Ze komen uiteindelijk overstuurd bij ons op de lijn. Wij gaan aan de slag om ze te helpen. Na een maand komen we erachter dat ze ‘verwijtbaar’ werkloos zijn geworden. Probeer maar te bewijzen dat de werkgever ze heeft ontslagen! Boris en Alex staan op straat, hebben geen werk, geen WW, geen bijstand, niets.”

Adviseur EU-arbeidsmigranten

Branchering moet dan ook in gezamenlijkheid opgepakt worden met vastgoedeigenaren, ondernemers en de overheid. Voor veel gebieden worden nu in het kader van het detailhandelsbeleid gebiedskoersen gemaakt en ook voor de horeca bestaan er gebiedsplannen. Naast het zoeken van samenwerking gaat het vooral om handhaving op misstanden. Dit ontmoedigt veelal ook verdere aangroei van dergelijke vestigingsconcentraties.

Doelenmatrix actielijn 4: Huisvesting en leefbaarheid

Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	Barrière opwerpen voor malafide uitzendbureaus en huisvesters.	Invoeren van landelijke certificeringsplicht uitzendbureaus; invoeren van landelijke vergunningsplicht dan wel certificering huisvesters van arbeidsmigranten.	2021/2022
		Invoeren wettelijke instrumenten zoals de verhuurdersvergunning en inschrijvingsplicht BRP.	2021/2022
	Verkenning van regionale samenwerking op het gebied van arbeidsuitbuiting.	Verkenning met regionale en landelijke overheden naar taken, verantwoordelijkheden en mogelijke samenwerking t.b.v. aanpak arbeidsuitbuiting,	2021/2022
Regio	Weten op welke adressen met een SNF/ AKF keurmerk EU-arbeidsmigranten in Rotterdam gehuisvest zijn, verkennen samenwerking (safspraken).	Aansluiten bij overleg rondom informatiedeling met SNF, verkennen optie verplicht stellen van een SNF/AKF keurmerk bij het verhuren aan EU-arbeidsmigranten en samenwerking met SNF/AKF inspecteurs in de handhaving.	2021-2022
	Verdeelsysteem voor huisvesting in de regio met regiogemeenten en de provincie Zuid-Holland verkennen.	Actieve lobby vanuit gemeente Rotterdam tot regionale behoefteberekening via regiotafel huisvesting EU-arbeidsmigranten Zuid-Holland.	2021/2022
	Gemeente	Integraal handhaven malafide huisvestingspraktijken.	2021 en verder
Gemeente	Tegengaan van malafide praktijken door uitzendbureaus i.s.m. ketenpartners binnen en buiten de overheid.	Integraal handhaven barrières voor malafide uitzendbureaus. Implementeren nieuwe wet- en regelgeving in onze gemeentelijke handhaving. Integraal samenwerken met de Inspectie SZW en certificeerders in het kader van handhaving.	2021/2022
Gemeente	Instrumenten ingezet in kader van 'goed huren en verhuren in Rotterdam' hebben hun nut bewezen voor arbeidsmigranten en zo bijgedragen aan hogere scores op leefbaarheid.	Integrale inzet op aanpak Goed huren en verhuren in de aangewezen wijken: Carnisse, Tarwewijk, Bloemhof, Hillesluis, Oud Charlois en Oud Mathenesse.	2021/2022 en verder
Gemeente	Verstorende ontwikkelingen rond detailhandel tegengaan.	Mogelijkheid verkennen van een wijkgericht vestigingsbeleid voor branches in geprioriteerde wijken.	2021/2022

Gemeente	Integraal handhaven verbeteren door het vastleggen van afspraken t.b.v. gegevensdeling.	Afspraken maken over gegevensdeling met ketenpartners binnen en buiten de overheid conform AVG.	2021/2022
Gemeente	Beter zicht op de problematiek rondom arbeidsmigranten vanuit huisvesting/ wonen.	Controles op inschrijving BRP, overbewoning, leegstand en illegale kamerverhuur t.b.v. meer zicht op verblijfsadressen EU-arbeidsmigranten, omvang van de problematiek en verbeteren van de leefbaarheid.	2021 en verder
Gemeente	Leefbaarheid verbeteren op vlak van zorg, woonoverlast, en veilig.	Aanpak van (woon)overlast, signaleren van zorgmijders, aanpak overbewoning en woonfraude d.m.v. huisbezoeken (meervoudig achter de voordeur kijken, signalen doorzetten naar ketenpartners).	Doorlopend
Gemeente	Verbeteren naleving regels Rotterdamwet.	Waar bewoners in een pand aangetroffen worden zonder huisvestingsvergunning in een gebied waar de Rotterdamwet van kracht is, wordt hierop gehandhaafd en zowel de eigenaar van het pand als de bewoner ontvangen een last onder dwangsom.	2021 en verder
Gemeente	Oog hebben voor mogelijke ongewenste bij-effecten van onze handhavingsaanpak.	Onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om huurders tijdelijk te ondersteunen zonder daarbij garanties voor permanent verblijf te geven.	2021

Actielijn 5: Maatschappelijke ondersteuning

Als gemeente zijn we er natuurlijk voor onze bewoners als het gaat om inburgering en integratie, het leren van de Nederlandse taal, het welzijn van kwetsbare volwassenen en jongeren en vraagstukken rondom gezondheid, onderwijs, kinderopvang, werk en inkomen. We hebben nog niet altijd scherp zicht op welke vragen of vraagstukken er bij EU-arbeidsmigranten hieromtrent leven. In interviews en gesprekken met uitvoerende organisaties en specialisten willen we als gemeente meer scherpthe krijgen in de situatie c.q. knelpunten die spelen. Ook is het belangrijk om na te gaan of al ingezette instrumenten passen op de specifieke situatie rondom EU-arbeidsmigranten en gezinsleden van EU-arbeidsmigranten. Op deze verkenningen volgen adviezen en activiteiten om dit programmaonderdeel verder aan te scherpen.

Er is een belangrijke link met actielijn 1: we werken vanuit de wijken, waar we aansluiting zoeken met de doelgroep en sleutelfiguren, zodat zij met hun hulpvragen bij een zichtbaar aanwezige overheid terecht kunnen. Ook zorgen we ervoor dat professionals en vrijwilligers worden bekwaamd in de specifieke situaties die spelen en gelden voor EU-arbeidsmigranten.

Rechten en plichten

EU-arbeidsmigranten mogen op basis van het recht van het vrije verkeer van personen en diensten in de gemeente Rotterdam verblijven, wonen en werken. Het uitgangspunt daarbij is dat zij zich op eigen kracht redden en zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Daarnaast moeten EU-arbeidsmigranten zich bij een verblijf van langer dan 4 maanden in de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente inschrijven en een zorgverzekering hebben die eventuele ziektekosten in Nederland geheel dekt. Naarmate de EU-arbeidsmigrant op deze wijze langere tijd (>5 jaar) rechtmatig in Nederland verblijft, worden automatisch rechten opgebouwd waarmee de EU-arbeidsmigrant – net als de rest van de Nederlandse bevolking – aanspraak kan maken op de sociale voorzieningen in Nederland als dit nodig is.

Integratie en participatie

Eén van de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten luidt dat gemeenten de voorzieningen op het gebied van inburgering en integratie ook openstelt voor EU-arbeidsmigranten. EU-arbeidsmigranten zijn niet inburgeringsplichtig en hoeven daarom geen inburgeringstraject te doorlopen na aankomst in Nederland. Zij hoeven en kunnen dus ook niet deelnemen aan voor de inburgering verplichte modules, zoals het participatieverklaringstraject.

Wel kunnen EU-arbeidsmigranten zich informeren over voor hen toegankelijke voorzieningen, alsook hun rechten en plichten, via de gemeentelijke website (zie onder actielijn 1) en het programma Nieuw in Rotterdam. Het programma Nieuw in Rotterdam biedt in de eerste plaats maatschappelijke begeleiding aan inburgeringsplichtige gezinsmigranten, maar ook EU-arbeidsmigranten kunnen zich laten informeren en adviseren via de nieuwsbrief en raad & daad lijn van het programma. Tot slot verstrekt de gemeente vanuit het actieprogramma 'Relax. Dit is Rotterdam' subsidies ter ondersteuning en professionalisering van migranten- en zelforganisaties, zodat zij een brug kunnen vormen tussen hun netwerken en reguliere voorzieningen zoals schuldhulp en taaltrajecten. Dit subsidiekader is ook open voor organisaties met een netwerk van EU-arbeidsmigranten. Vanuit de wijkgerichte aanpak zal de gemeente actief sleutelfiguren en sleutelorganisaties over deze subsidie informeren, met als doel dat zij vaker van dit subsidietraject gebruik zullen maken.

Taal

Het feit dat menig bewoner de Nederlandse taal niet (voldoende) machtig is, maakt het moeilijk om mee te doen, zowel sociaal als economisch. Het leren van de Nederlandse taal bevordert het integratieproces én beschermt de EU-arbeidsmigrant tegen uitbuiting en misstanden. Voorzieningen op dit terrein zijn al geheel toegankelijk voor EU-arbeidsmigranten. Zo hebben zij toegang tot het taalaanbod onder de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB), mits geregistreerd in de BPR.

Het WEB-taalaanbod is gratis, laagdrempelig en flexibel ingericht. Naast doordeweekse lessen overdag, zijn er lessen in de avonden en weekenden. Vanwege de coronamaatregelen worden lessen nu ook online gegeven. De gemeente biedt via inkoop en subsidies zowel formele trajecten (voor een erkend diploma) als non-formele trajecten. Taal dient hierbij als instrument ter verbetering van iemands leven op het gebied van werk, geld, gezondheid en ontwikkeling. Het taalaanbod is goed vindbaar via verschillende kanalen, zoals de website beterintaal.nu en doorverwijzers zoals wijkteams en welzijnsorganisaties. Uit een steekproef¹ onder deelnemers aan taaltrajecten in 2019 bleek dat 12% van de respondenten afkomstig was uit de zogenaamde MOE-landen (Bulgarije, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië).

EU-arbeidsmigranten die niet staan geregistreerd in de BRP, hebben wel toegang tot informele taalactiviteiten. Dit zijn bijvoorbeeld conversatielessen en taalcafés, die worden aangeboden door welzijnsorganisaties of bibliotheken op diverse locaties in de stad. Medewerkers van de Vraagwijzer en Huizen van de Wijk kunnen geïnteresseerde EU-arbeidsmigranten wijzen op het beschikbare taalaanbod.

Welzijn kwetsbare volwassenen

Welzijn kan bewoners ondersteunen in het vinden van de weg in de wijk en naar instanties. Het gaat daarbij primair om signaleren en toeleiden. Ook vrijwilligers en levensbeschouwelijke organisaties richten zich op EU-arbeidsmigranten. In de voorbereiding op de nieuwe aanbesteding welzijn wordt geanticipeerd op specifieke aandachtspunten. Denk bijvoorbeeld aan netwerken inventariseren en uitbreiden en door middel van sleutelfiguren in de wijk een brug te slaan tussen EU-arbeidsmigranten en welzijn, zorg of andere loketten.

In 2020 heeft de gemeente vastgesteld dat sleutelfiguren een positieve rol vervullen voor EU-arbeidsmigranten. Vertrouwen winnen en de weg wijzen is essentieel om de weg in de Nederlandse maatschappij te vinden. Initiatieven om wijknetwerken verder te vitaliseren en initiatieven van koepelorganisaties kunnen in aanmerking komen voor subsidie van de gemeente en als bewonersinitiatief bij de gebiedscommissies worden ingediend. In 2022 zal, zoals aangegeven, de nieuwe welzijnsopdracht starten waarbij in een aantal wijken in de wijkanalyses is aangegeven dat inzet op EU-arbeidsmigranten noodzakelijk is.

Welzijn jongeren

Alcoholgebruik onder jongeren van Oost-Europese afkomst lijkt een aandachtspunt. Het lijkt raadzaam om in context van jongerenwerk, zeker voor de (middel)lange termijn, rekening te houden met een nieuwe doelgroep jongeren 15 tot 18 jaar en een in het verlengde daarvan mogelijk veranderende straatcultuur. Het is goed om dit te borgen in de nieuwe welzijnsopdracht 2022-2028. Deze borging vindt plaats door het benoemen van de prioritaire groep jongeren in de welzijnsopdracht en via de onlangs opgestelde wijkanalyses.

¹ Tevredenheidsmeting Taalspiraal 2019, Mediad, 2020

Zorg

Bij de vraagwijzer melden zich Europese arbeidsmigranten om informatie, advies hulp en zorg. Omdat er meer EU-arbeidsmigranten in Rotterdam verblijven en ook langer verblijven, zien we het beroep op zorgvoorzieningen toenemen. Onduidelijk is nog hoe de situatie achter de voordeur is voor wat betreft huiselijk geweld en kindermishandeling. We willen daar meer zicht op krijgen via de diverse actielijnen. Inherent aan de beperking van bijstandsuitkeringen doet zich ook de vraag voor welke vormen van publieke zorg voor welke groepen beschikbaar moeten zijn.

Gezondheid

In het advies van de commissie Roemer wordt gezondheid als actiepunt genoemd. Het gaat daarbij vooral om de zorgverzekering en de toegang tot de eerstelijns zorg. Op dit punt gaan we voor Rotterdam de situatie beter in kaart brengen. Dat doen we onder andere met de regionale ondersteuningsstructuur voor de eerstelijnszorg: Zorgimpuls. Er wordt ingezet op het gebied van testen, vaccineren en naleving van de coronamaatregelen. In overleg met de GGD wordt gezien waar verdere aanscherping noodzakelijk is.

Kinderopvang en onderwijs

Een thema wat in het rapport Roemer niet wordt belicht, maar waar Rotterdam wel aandacht voor vraagt, is de uitgangspositie van kinderen van EU-arbeidsmigranten. In Rotterdam wordt actief beleid gevoerd op taal- en ontwikkelingsachterstand bij kinderen die nog niet leerplichtig zijn. Peuterconsulenten van het CJG kunnen een voorschoolse indicatie verstrekken waarmee 50% subsidie wordt verstrekt voor kinderopvang. Ook EU-arbeidsmigrantenkinderen worden met deze regeling ondersteund.

De gemeente zal in het voorjaar van 2021 via de klankbordgroep kinderopvangbeleid met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties bespreken wat de ervaringen zijn en of het staande beleid voldoet. Wordt er bijvoorbeeld voldoende gebruik gemaakt van het taalaanbod voor kinderen? Een ingewikkeldheid die zich kan voordoen rondom arbeidsmigratie, is dat het verblijf van ouders in Nederland beperkt is qua duur, of voor wisselende periodes. En dat terwijl kinderen gebaat zijn bij een ononderbroken leerproces. Na Rotterdamse lobby heeft de Kamer het Rijk gevraagd nader onderzoek en aanbevelingen te doen over de positie van kinderen van arbeidsmigranten in Nederland.

De gemeente zal voor de zomer van 2021 een aantal schooldirecties interviewen om een goed beeld te krijgen van de situatie met leerlingen van EU-arbeidsmigranten. Ook wordt met leerplicht bekeken of specifieke aandacht nodig is voor leerplichtige kinderen van EU-arbeidsmigranten, bijvoorbeeld door schakelklassen beter te benutten.

Werk en inkomen

EU-migranten die ingeschreven staan in het BRP en daarmee ingezetenen zijn van Rotterdam kunnen op basis van de Participatiewet aanspraak maken op ondersteuning bij inkomensvoorziening en ontvangen passende dienstverlening om terugkeer naar de arbeidsmarkt mogelijk te maken.

Wat betreft deze dienstverlening onderscheiden we onder meer:

- het verstrekken van een voorziening in het levensonderhoud;
- hulp bij re-integratie op de arbeidsmarkt (inzet van instrumenten in de breedste zin van het woord, passend bij en afgestemd op de behoefte van de werkzoekende, zoals taaltrainingen, beroepsgerichte trainingen, aanpak psychosociale problematiek, schuldhulpverlening en matching naar werk;
- passende, wijkgerichte inzet en ondersteuning waar mogelijk en nodig in samenwerking met onder meer de wijkteams en Vraagwijzer;
- wanneer er geen recht op een bijstandsuitkering is, biedt dienstverlening Niet-uitkeringsgerechtigden (NUG) soelaas. Deze dienstverlening is gelijk aan de reguliere dienstverlening maar kent een aantal voorwaarden met betrekking tot de verplichtingen en duur;
- preventieve dienstverlening om te voorkomen dat een beroep op een bijstandsuitkering nodig is. Onder meer via het programma WW@Work, maar ook door middel van Rijnmond Werkt Door en de Leerwerkakkoorden.

Doelenmatrix actielijn 5: Maatschappelijke ondersteuning

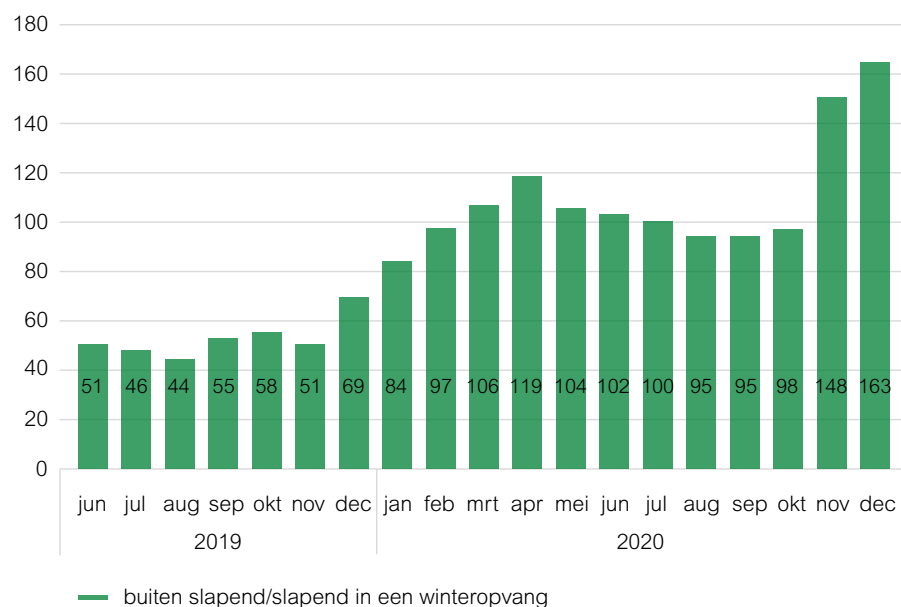
Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	Lobby richting Rijk om positie van kinderen van EU-arbeidsmigranten onder de aandacht te brengen.	Onderzoek en aanbevelingen inzake de positie van kinderen van arbeidsmigranten in Nederland.	2021 of 2022
Regio	-	-	-
Gemeente	Zorgen dat EU-arbeidsmigranten zelfredzamer zijn binnen de Nederlandse samenleving via taal en door het kennen van de weg, onder andere via Vraagwijzer en welzijn.	1. EU-arbeidsmigranten informeren over taalaanbod en andere voorzieningen via gemeentewebsite en Nieuw in Rotterdam-programma. 2. Vraagwijzers en Huizen van de Wijken voorzien van actueel overzicht van taalaanbod, zodat zij correct informeren en doorverwijzen. 3. Door voorlichting EU-arbeidsmigranten stimuleren deel te nemen aan integratie- en participatietrajecten (via actielijn 1). 4. Signalering, ondersteuning en doorverwijzing via welzijn. 5. Een betere aansluiting op zorg en zorgpreventie door de eerstelijnszorg.	Doorlopend
Gemeente	Een goede aansluiting op zorg en zorgpreventie.	1. Door middel van interviews of gesprekken onderzoeken of de dienst- en zorgverleners voldoende geëquipeerd zijn voor (de problematiek vanuit) EU-arbeidsmigranten en hun gezinnen en hier waar nodig een aanvullende aanpak op organiseren. 2. Onderzoeken welke aanpak aanvullend vereist is rond testen en vaccineren voor corona.	2021
Gemeente	Een goede aansluiting op onderwijsinstellingen en kinderopvangvoorzieningen voor kinderen met een EU- arbeidsmigranten achtergrond.	1. In gesprek met primair onderwijs in Carnisse en Oud-Mathenesse om navraag te doen of én welke problematiek er speelt rondom het bieden van onderwijs aan kinderen van EU-arbeidsmigranten en rondom inschrijvingen en registratie van leerlingen. Waar nodig een aanvullende aanpak uitwerken. 2. In gesprek met klankbordgroep kinderopvang over de situatie m.b.t. EU-arbeidsmigrantenkinderen op de kinderopvang.	2021
Gemeente	Beter zicht op de omvang van de populatie leerplichtige kinderen van EU-arbeidsmigranten. Desgewenst terugleiden van kinderen naar school die leerplichtig zijn en gemist worden.	Uitwisseling met DUO en Onderwijs/ Leerplicht van gegevens over kinderen die naar school gaan en uitsluitend in de RNI (Registratie Niet-ingezetenen) staan (vanuit actielijn Registratie).	2021

Actielijn 6: Bestendige terugkeer

In het geval dat de EU-arbeidsmigrant (nog) niet voldoende rechten heeft opgebouwd voor duurzaam verblijf in Nederland, is het land van herkomst verantwoordelijk voor een sociaal stelsel waar de EU-arbeidsmigrant indien nodig op terug kan vallen. Het gastland, in dit geval Nederland, neemt die verantwoordelijkheid niet over. Dit is zo ook vastgelegd in de EU-richtlijn 2004/38. Zouden we dit wel doen dan bestaat het risico dat de landen die een uitgebreider sociaal stelsel hebben, waaronder Nederland, te maken krijgen met een aanzuigende werking en daarmee een grotere instroom van arbeidsmigranten met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.

Niet-rechthebbend betekent, dat deze mensen geen aanspraak kunnen maken op sociale voorzieningen in Nederland, zoals opvang, maatschappelijke ondersteuning of een bijstandsuitkering. Deze groep belandt veelal op straat of in een marginale woonsituatie. Ze zijn moeilijk te bewegen richting terugkeer naar land van herkomst en vaak is er ook sprake van verslavingsproblematiek op het gebied van alcohol en drugs. Deze ontwikkeling heeft naast nadelige gevolgen voor de EU-migrant zelf, ook zeer nadelige gevolgen voor de leefbaarheid in de wijken, waar de zichtbaarheid van dit probleem zich manifesteert en regelmatig tot overlast leidt. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van het aantal dakloze EU-arbeidsmigranten die in beeld zijn in Rotterdam weer. In de tabel is sinds medio 2019 – ondanks het feit dat jaarlijks ca. 150 personen vrijwillig terugkeren naar land van herkomst met inzet van Stichting Barka en Ontmoeting – een verdriedubbeling van het aantal dakloze EU-arbeidsmigranten in Rotterdam te zien. De cijfers in 2020 laten een flinke stijging zien als gevolg van corona en de hieraan verbonden periodes van tijdelijke openstelling van de noodopvang voor niet-rechthebbenden (o.a. Maassilo).

Aantal dakloze EU-arbeidsmigranten

Beperkt laagdrempelig aanbod

Dakloze EU-arbeidsmigranten kunnen gebruik maken van een beperkt aanbod van dagopvanglocaties, waar zij terecht kunnen voor een maaltijd en sanitaire voorzieningen. Deze locaties worden gebruikt om in contact te komen met de doelgroep en hen toe te leiden naar een perspectief. Daarnaast worden dakloze EU-arbeidsmigranten in het kader van de winterkouderegeling ook opgevangen als de gevoelstemperatuur onder de 0 graden zakt en wordt opvang geboden als de aanscherpte coronamaatregelen

daarom vragen. Het door de gemeente gesubsidieerde aanbod van opvangvoorzieningen wordt bewust zo minimaal mogelijk gehouden. Enerzijds om geen valse verwachtingen te scheppen, aangezien de EU-migrant geen recht heeft op sociale voorzieningen (zoals opvang, maar ook uitkeringen), anderzijds om aanzuigende werking te voorkomen.

Ondersteuning richting perspectief

De gemeente subsidieert de landelijk werkende Stichting Barka (deels met het ministerie van J&V) en Stichting Ontmoeting om de groep dakloze EU-arbeidsmigranten actief in beeld te brengen en hen vervolgens op basis van vrijwilligheid te begeleiden naar perspectief. EU-arbeidsmigranten die kansrijk zijn om weer aan het werk te gaan, worden gewezen op (betrouwbare) uitzendbureaus om zo snel mogelijk bemiddeld te worden naar werk. Voor het merendeel van de groep betekent een realistisch perspectief echter terugkeer naar land van herkomst. In eerste instantie wordt gestuurd op zelfstandige terugkeer, maar indien nodig wordt ondersteuning geboden bij vrijwillige terugkeer naar land van herkomst.

Als de EU-migrant meewerkt aan terugkeer kan ook enkele dagen opvang worden geboden. Stichting Barka en Stichting Ontmoeting hebben in de diverse EU-landen contacten met organisaties waar de terugkerende EU-arbeidsmigrant terecht kan als deze niet naar een eigen sociaal netwerk wil of kan terugkeren. Daarnaast heeft Stichting Barka in Polen ook zelf communities waar dakloze Polen opgevangen worden en kunnen re-integreren in de samenleving daar. Een bestendig traject begint in de gemeente waar de persoon verblijft en eindigt met de warme overdracht van de persoon aan diens gemeenschap in het herkomstland. Dat kunnen gezins- of familieleden en/of vrienden zijn, zo nodig met behulp van ondersteuning door lokale gemeenten, maatschappelijke organisaties en zorgpartijen.

Specifiek voor dakloze EU-arbeidsmigranten die kwetsbaar en zorgbehoevend zijn, is er een stedelijk EU-ketenoverleg opgericht. Aan dit overleg nemen verschillende betrokken partijen deel, zoals ngo's, IND, (vreemdelingen)politie en gemeente. De insteek van dit overleg is met name vanuit bemoeizorg en is bedoeld om deze kwetsbare EU-arbeidsmigranten te ondersteunen naar een beter perspectief (veelal terugkeer). Naast zelfstandige en vrijwillige terugkeer, kan dit ook medische of verplichte terugkeer zijn. In het geval van medische terugkeer organiseert de betrokken

Schaamte voor terugkeer

“Ik kwam vorig jaar een 27-jarige Roemeen tegen tijdens het meelopen met de veldwerkers. In de vroege ochtend in de stad, slapend op een bankje onder een afdakje van een restaurant, met zijn rugzak als kussen. De veldwerker spreekt een beetje Roemeens maar deze jongeman antwoordde in verstaanbaar Engels terug. Hij vertelde dat hij nog maar 3 dagen in Rotterdam is, hoopte hier op een betere toekomst. Ongeveer driekwart jaar later vroeg ik dezelfde veldwerker naar deze jongeman. Hij kon zijn werk niet behouden, leefde op straat en kwam in aanraking met verslavende middelen. De veldwerker vertelt hem dat het mogelijk is om hem te helpen naar huis terug te gaan. Maar hij schaamt zich om terug te gaan naar familie.”

Adviseur repatriëring/zorg EU-arbeidsmigranten

zorgverlener de overdracht naar medische zorg in het land van herkomst. De afdeling Bijzonder vertrek van de dienst Terugkeer en Vertrek van het ministerie van Justitie en Veiligheid organiseert passend vervoer. In Rotterdam coördineert het Vreemdelingenloket van de gemeente dit proces.

Verplichte terugkeer

De gemeente werkt samen met IND, AVIM (Vreemdelingen identificatie en mensenhandel) en de politie aan verplichte terugkeer. Er is in een aantal gebieden een top X opgesteld met overlastgevendende personen, waar ook niet-rechthebbende EU-arbeidsmigranten onderdeel van uitmaken. Hier is een start gemaakt met een persoonsgebonden aanpak, waar multidisciplinaire handhavingsacties (Politie, Toezicht en Handhaving, Veldwerk, veiligheidsregisseur) onderdeel van zijn. Doel van de acties is de aanpak van overlast in de buitenruimte.

Op basis van een analyse over 2020 blijkt dat vrijwillig en gedwongen een aanzienlijk aantal mensen van straat wordt gehaald (in totaal 258). Het gaat hierbij om zowel terugkeer als begeleiding naar werk. Dit traject betreft het slotstuk van de aanpak EU-arbeidsmigranten. Extra inzet wordt overwogen. Echter: als de kraan niet wordt dichtgedraaid blijft het 'dweilen met de kraan open'. De toegenomen terugkeer wordt namelijk niet teruggezien in een daling van de aantallen op de signaleringslijst van Veldwerk.

Doelenmatrix actielijn 6: Bestendige terugkeer

Niveau	Doel	Actie	Wanneer
Rijk	Gezamenlijk landelijke kaders vaststellen voor de aanpak van dakloze EU-arbeidsmigranten zonder perspectief en zonder terugkeerwens.	Lobby richting het Rijk.	2021-2022
Rijk	Verkennen van versterking samenwerking EU-landen waar veel dakloze EU-arbeidsmigranten vandaan komen.	Contactopbouw met ambassades, eventueel met behulp van het ministerie van Buitenlandse Zaken.	2021-2022
Rijk	In samenspraak met herkomstlanden in Oost-Europa afspraken maken over het inrichten van steunpunten en programma's die de re-integratie direct na (verplicht) terugkeer oppakken.	Lobby richting het Rijk t.b.v. voorstel voor het inrichten van een steunpunt.	2021-2022-2023
Regio	Verkennen van mogelijkheden om dit vraagstuk gezamenlijk op te pakken.	Aanhaken bij regionale overleggen om tot gezamenlijke inzetafspraken te komen.	2021
Gemeente	Inzetten op het bewerkstelligen van een significante afname van het aantal dakloze EU-arbeidsmigranten in Rotterdam.	1. Formaliseren van samenwerkingsafspraken. 2. Vormgeven van een integrale en centraal gecoördineerde aanpak voor dakloze EU-arbeidsmigranten. 3. Verbeteren van registratie en monitoring,	2021-2022-2023

Gemeente	Verbeteren van de effectiviteit en inzet van de verschillende ondersteuningsvormen (vrijwillige terugkeer, medische terugkeer en gedwongen terugkeer) alsmede de samenhang hiertussen.	Analyseren van huidige processen en knelpunten.	2021-2022
Gemeente	Het leefklimaat in de stad voor de Rotterdammers verbeteren door overlast van deze buitenslapende doelgroep tegen te gaan.	Inzetten van een combinatie van een gebieds-gerichte en persoonsgerichte aanpak.	Doorlopend

4. Sturing.

4.1 Verantwoording

Het college heeft besloten om voor het thema EU-arbeidsmigranten wethouder Moti als coördinerend wethouder aan te wijzen. Jaarlijks informeert de wethouder de raad over de voortgang en de resultaten van de aanpak via een jaarrapportage EU-arbeidsmigranten. De bespreking daarvan vindt plaats in de commissie Werkgelegenheid, Inkomen, Integratie, Schuldenaanpak en Armoedebestrijding. De Tweede Kamer wordt vanaf april 2021 ook jaarlijks geïnformeerd over de voortgang van de landelijke aanpak EU-arbeidsmigranten. De gemeentelijke jaarrapportage wordt afgestemd op de publicatie van dit landelijke rapport, om de uitkomsten daarvan te kunnen meenemen.

4.2 Financiën

De dekking van het vijfjarig programma is voor een groot deel gevonden binnen de bestaande budgetten. Voor de borging van de integraliteit is aanvullende dekking binnen de gemeentebegroting vrijgemaakt. Een en ander wordt gepresenteerd in de Voorjaarsnota, die in het voorjaar van 2021 aan de gemeenteraad wordt gestuurd. De regie op het programmaproject wordt belegd bij de programmamanager EU-arbeidsmigranten.

4.3 Organisatie

Vanaf 1 januari 2021 is een programma-organisatie voor de jaren 2021-2025 ingericht met 6 verschillende actielijnen, onder regie van de programmamanager. Hierin zijn alle clusters vertegenwoordigd. Elke actielijn wordt qua projectleiderschap belegd waar dat het meest aansluit op het primaire proces van het betreffende organisatie-onderdeel. Iedere projectleider is verantwoordelijk voor de resultaten op de eigen actielijn en stemt waar nodig af met projectleiders van de andere actielijnen. In het overkoepelende programmateam vindt afstemming plaats en wordt gestuurd op de onderlinge samenhang. Ook wordt periodiek bekeken welke elementen nog programmatisch dienen te worden aangevlogen, en welke actielijnen in de lijn kunnen worden geborgd. De overkoepelende regie op de integrale aanpak EU-arbeidsmigranten is belegd bij de programmamanager EU-arbeidsmigranten.

Colofon

Tekst: Gemeente Rotterdam
Vormgeving: Buro voor de Boeg
Fotografie: Rhalda Jansen
Uitgave: Gemeente Rotterdam, 13 april 2021

Bronnen

Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan, Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, 30 oktober 2020.

EU-arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland, PBLQ, Adviesrapport, 25 september 2020.

Cluster Dienstverlening, kwaliteit BRP, bewerking afd. Onderzoek en Business Intelligence.

Uitvoeringsagenda EU-arbeidsmigratie Rotterdam 2015 - 2018.

Tevredenheidsmeting Taalspiraal 2019, Mediad, 2019.

Verkenning bevolking 2050, Zekerheden en onzekerheden over de gevolgen van veranderingen in de bevolking, voortgangsrapportage, Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, november 2019.

Slachtoffermonitor van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, 2019.

Actieplan Goed huren en Verhuren in Rotterdam 2020.